

Noen kilder om skolen i Stavanger 1522-1699

Av Arne Kvitrud, Sondre Nordheims gate 9, 4021 Stavanger.

Versjon 10.3.2022

Dette er en kort kronologisk sammenstilling av kilder om skolen i Stavanger. Lista er laget som grunnlag for min artikkel om skolen. Siden dette er sammendrag, vil det som oftest være mer informasjon knyttet til hvert sammendrag når du sjekker med kilden.

Skolen holdt til i Kongsgata mellom Handelens hus og Domkirken. Den omtales som ”skolen.” Navnene latinskole og katedralskole ble tatt i bruk på 1700-tallet. Latinskolen ble nedlagt i 1839. For kilder før 1522, se Aas (1925) og Helle (1975).

~~Brandrud skole~~ → rektor + lektor

~~NRR 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.~~

~~1400-1600~~

~~Sele~~

~~Begravelser i kirken~~

~~NRJ V~~

~~1571 mm~~

~~***~~

15.8.1522 (DN IV nr 1081 - [Diplomatarium Norvegicum \(uio.no\)](#)) Tre menn opptok etter anmodning av Nils Eiriksson, skolemester i Stavanger, tre menns vitnesbyrd om, hvilke hus som hadde hørt til skolens lodd i gården Kolnes.

22.8.1522 (DN IV nr 1082 - [Diplomatarium Norvegicum \(uio.no\)](#)) Fire lagrettemenn opptok etter anmodning av Nils Eiriksson, skolemester i Stavanger (”skolemesther i Stauangher”), Sigrid Sveinsdatters vitnesbyrd om, hvilke hus der hadde hørt til skolens lodd i gården Kolnes.

I 1522 (NRJ V side 7) betaler Nils Skolemester 2,5 lot sølv i skatt. Det var ikke spesielt mye.

I 1541 (uten dato) (NRR 1, side 61 - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. B. 1 : 1523-1571 \(nb.no\)](#)) Tord Rod bes å gjenopprette skolen og ansette skolemester og hører.

22.6.1553 (NRR 1, side 164) skal Simon Stoel ha Stokka prebende etter Torkild Wundson. Torkild var trolig skolemester før Simon.

I 1554-1556 (NRJ V, side 344 - [Skrifter utgitt for Kjeldeskriftfondet. 17 5 H. 2 : Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede ... fra det 16de Aarhundrede \(nb.no\)](#)) er Simon Stall omtalt ved restatureringen av Domkirken.

I 1561 (Elgvin, 1956, side 35) var Mikkel Ibson skolemester i Stavanger.

I 1563 (NLR III, side 26) betalte Mikkel Ibson skolemester i Stavanger 14 daler og 15,5 lot sølv i skatt (50% inntektsskatt).

30.1.1564 (Beyer, 1858, side 245-246) var Jakop Matsson predikant og skolemester i Stavanger.

29.7.1571 i avskrift fra 1640, men listen ser ut til å være med senere tillegg (NRA, Rentekammeret, Realistisk ordnet avdeling, Benificeret gods, 2). lektor hadde en deler av tienden av Finnøy, prebender: Kriken, Vagle, Espedal og Stenberg, deler av laksefisket i Suldal og Sele. Kommunsgodset var delt slik at skolen fikk en fjerdedel.

18.7.1573 (NRR 2, side 63 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. 2 : 1572-1588 \(nb.no\)](#)) superintendenten og fire kanniker skal dele ut penger fra tienden til blant annet fattige skoledegner. Dette skal tas av bondeluten av tienden.

13.5.1574 (NRR 2, side 114-115) fikk Jørgen Erikson gjennom at bondedelen av tienden i stiftet skulle gå til hospitalet og skolen i Stavanger.

14.5.1574 (NRR 2, side 114 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. 2 : 1572-1588 \(nb.no\)](#)) Flere er uvillige til å betale til skolen. Det skal føres nøyaktig regnskap over bondeluten.

27.6.1574 (Rørdam, 1895-97, side 220) skrev superintendent Jørgen Erikson at de residerende kanniker, kirkens og skolens tjenere klaget over at kanniken Jon Guttormson hadde gjort dem stor urett med noe av deres gods. Han hadde avhendet noe og noe beholdt han som om det var hans egen odel. Han bruker alene noen åkrer og enger ved byen, samt noen grunner i byen – som alle kirketjenerne og skoletjener hadde part i.

27.6.1574 (Rørdam, 1895, side 216 og 221) skulle skolemester Hans Pederson reise til Danmark som biskopens og domkapitlet sendebud.

2.8.1574 (NRR 2, side 132 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. 2 : 1572-1588 \(nb.no\)](#)) Fortsatt uvillighet til å betale til skolen.

Ca. 25.1.1575 (NRR 2, side 146f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. 2 : 1572-1588 \(nb.no\)](#)) og Rørdam, 1895-97, side 146f) Klage fra Ryfylke, Jæren og Dalane om at fjerdeparten av tienden skal gå til skolen og hospitalet. Paul Huitfeldt ber om forhandlinger.

21.3.1576 (Brandrud, 1901, side 11) er Hans Pederson skolemester i Stavanger.

12.7.1576 (Friis, 1881, side 226 og 237 samt DRA, Langebæk XIV B. Norge) fikk bøndene i stiftet tilbake bondedelen av tienden, men måtte betale ett spann korn i året til skolen i

Stavanger. Dette ble vedtatt etter et møte i Skien mellom biskopene, adelen og representanter for bøndene.

17.7.1576 (SBA, PA 110 A E Erichsen, boks 23 Stavangeriana) brev fra Paul Huitfeldt i Skien. Det er besluttet at bøndene skal beholde bondeluten. Videre at for hvert mannsverk skal det gis ett spann korn til skoledegnenes underhold.

1.10.1576 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) Hospitalets gård Vatne i Gand som tidligere var henlagt til skolemesterens underhold ble overført til Peder Jensen og hans hustru Magdalena Svendsdatter.

10.10.1576 (Brandrud, 1901, side 464-465) kunngjorde 20 prester i Stavanger at avdøde Gjert Mikkelson og Peder Jensson var fritatt for årlig landskyld av Vatne siden de ikke hadde skog på Prestegården. Det ble nå gjort en ny avtale der soknepresten Peder Jonson og hans hustru Madelen Svendsdatter leide Vatne av skolemesteren i Stavanger

17.10.1576 (Brandrud, 1901, side 4 - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) Johannes Petri Birck Fionius var utvalgt som "rector scholæ" i Stavanger. Det er i en latinsk tekst.

Omkring 1556 (Bang, 1897, side 235) ble Jakop Matsson skolemester i Stavanger og forlent med Kolnes prebende.

4.5.1577 (NRR 2, side 223f - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. 2 : 1572-1588 \(nb.no\)](#)) Stein fra det nedbrudt Olavsklosteret kan brukes til Domkirken. Det som er til overs, skal brukes i skolen.

6.7.1577 (SBA, PA 267 Kielland, Kirkevesen) var Hans Pedersen skolemester.

20.6.1578 (Brandrud, 1901, side 467 - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) Et gammelt hus på Kriken skal brukes så langt som mulig på skolen.

23.8.1578 (NHD for 1578, side 135) klager Jørgen Erikson og skolemesteren i Stavanger Hans Pederson over at bøndene ikke betaler den skatt de skal til skolen.

25.8.1578 (NRR 2, side 291 - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. 2 \[1\] : 1572-1588 1572-1579 \(nb.no\)](#) og NRR 2, side 290f - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. 2 : 1572-1588 \(nb.no\)](#)) brev om alle skal årlig betale ett spann korn per mannsverk til den lokale soknepresten, som så skal sende det til underhold av elevene (skoledegn) skolen i Stavanger.

4.5.1579 (NRR 3, side 38f - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. B. 3 : 1588-1602 \(nb.no\)](#)) purring ved at Nedrenes len ikke betaler til skolen. Hans Pedersen Little skal sjekke.

14.11.1579 (Brandrud, 1901, side 21) møter skolemesteren Kristen Daffinnson i domkapitlet i Stavanger.

18.11.1579 (PA 110 A E Erichsen, boks 23 Stavangeriana) var Kristian Dagfinnson rektor.

26.2.1581 (PA 110 A E Erichsen, boks 23 Stavangeriana) Brev fra Jørgen Eriksen til Erik Munk om underhold av de fattige skolebarna.

18.12.1581 (Brandrud, 1901, side 27 - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) Fullmakt fra domkapitlet til å innkreve avgiftene til fattige skolebarn fra Valdres.

26.3.1584 (NRR 2, side 553f - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. 2 : 1572-1588 \(nb.no\)](#)) om at skolen trenger hjelp.

28.2.1587 (Brandrud, 1901, side 36 på latin og Aas, 1925, side 44 i norsk oversettelse) hadde bestyreren ved Stavanger skole og domkapitlets notar Severin Vincentius Velleius sluttet.

16.1.1588 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 - Geistlighet) var Elling Simonsen skolemester.

18.3.1588 (Brandrud, 1901, side 38-39) og 29.5.1588 (Brandrud, 1901, side 40) er Elling Simondson skolemester i Stavanger.

4.5.1589 (NRR 3, side 38f - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. B. 3 : 1588-1602 \(nb.no\)](#)) Bøndene skulle hver betale ett spann korn til skoledegnenes underholdning. Det skulle tas av bondeluten av tienden.

I 1590-årene (Maaland, 1981, side 46) hadde skolemesteren Viger prebende. Han hadde også tiende fra Rennesøy, Tysfjord og Madla sokn.

18.3.1593 i Stavanger (Steinnes, 1952, side 8) og 14.6.1597 (Brandrud, 1901, side 90) var Peder Henrikson skolemester i Stavanger.

I 1595 (Friis, 1881, side 239) var Jørgen Erikson i København og tok saken med tienden opp med kongen, og fikk kongens bekræftelse.

14.6.1597 (Brandrud, 1901, side 89f - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) soknepresten i Hallingdal lover å være flittige å samle inn til skolebarna.

17.6.1598 (Brandrud, 1901, side 100-101) anklaget borgermester Kristen Nilsson skolemester Per Henrikson i Stavanger for å ha komme til hans hus i drukken tilstand og skjelt ut Kristen Nilssons hustru Anna Hansdatter. Presten Knut Mikkelsen klager også over Per Henrikson. Per har tatt offer som tilhørte ham. Biskop Jørgen Erikson anklaget Per Henrikson for utilbørlig oppførsel.

12.1.1599 (Brandrud, 1901, side 102f - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) Skolemester Peder Henriksen om ulydighet mot biskopen. Peder ville ikke la skoleelevene synge i gravferden til rettermannen Kristen.

12.7.1599 (NHD for 1599, side 249-251) ble det inngått en avtale mellom superintendent Jørgen Erikson og skolemester Peder Henrikson.

12.9.1599 (NHD for 1599, side 249-251) var Jørgen Erikson i strid med skolemester Per Henrikson i Stavanger for utilbørlig oppførsel.

I 1599 i Bergen (Seland, 1976, side 213-214 og Randi Rostrup 27.8.2003 webdebatt nr 16366) skrev Georgius Gotzovius Ripensis et brev. Det framgår av brevet at han på den tiden var lærer eller hører ved latinskolen i Stavanger.

18.3.1606 (Brandrud, 1901, side 155 - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) høreren Søren Pedersen hadde krenket Anne Benkestokk.

15.8.1608 (Brandrud, 1901, side 180) ble det gjort noen avtaler om Pedersgjerdet. Pastor Jens Jørgenson og skolemester Mattis Henriksen skulle ha halvparten hver av en åker i Pedersgjerdet. Videre skal biskoppen, soknepresten, medhjelperen og skolemesteren ha fjerdeparten hver av enga i Pedersgjerdet. 15.8.1608 (Brandrud, 1901, side 180) byttet pastor Jens Jørgenson og skolemester Mattis Henriksen retter. De fikk hver halvparten av grunnleien av en plass som Kristoffers enke nå har (leie 4 mark), og halvparten av en åker i Pedersgjerdet. Kristen Daffinsen skal ha grunnleien av den åkeren som Bernt smed har bygd på.

15.1.1611 (Brandrud, 1901, side 195 - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) Matias Henriksen var skolemester.

17.2.1611 (SBA, PA 267 Kielland, boks 4, pakke V, legg 1 – Kirkevergen) Matias Henriksen var skolemester.

24.1.1612 (Brandrud, 1901, side 215-218 - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) Matias Henriksen var kannik og skolemester. Erik Fredriksen Linland hadde vært tidligere hører.

11.10.1613 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) var Gabriel Lauritzen kannik og skolemester.

26,101,1613 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) om fordeling av landskyld i Seldvik i Høle mellom biskopen og skolemesteren.

15.9.1615 (Brandrud, 1901, side 255ff - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) om Erik Fredriksen Linland utenom-ekteskaplige affærer.

Omkring 1620 (Hodne, 1986, side 59-63) hadde skolemesteren inntekter fra landskyld fra en rekke gårder. Han hadde også inntekter av grunnleie fra byen Stavanger (side 64), som av Kannikgjerdet, Pedersgjerdet, Kampen og av den plassen Mikkell Matsson bor på. Videre en del av laksefisket på Sele (side 64) og prestens inntekter fra Madla sokn (side 63). I sum en årlig inntekt på 40,5 rd og 19 skilling. I tillegg var det også noen variable inntekter (side 64).

Omkring 1620 (Hodne, 1986, side 58f) har vi en beskrivelse av skolemesterens residens.

8.5.1621 (Riksarkivet, Rentekammeret, Real. Ordn. Avd., Benificeret gods 2, og i sammendrag i NRR 5, side 149f - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. B. 5 : 1619-1627 \(nb.no\)](#)) Krigen prebende skal ligge til lektor teologi for all evighet.

18.1.1622 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) var Ditlef Lauritzen kannik og skolemester.

25.1.1622 (Erichsen, 1903, side 76-77) Gjert Gjertson fortalte at han gikk på skole i Stavanger for om lag 23 år siden.

1.8.1622 (Riksarkivet, Rentekammeret, Real. Ordn. Avd., Benificeret gods 2, og i sammendrag i NRR 5, side 262 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 5 : 1619-1627 \(nb.no\)](#)) Lektor Klaus Lauritzen hadde Kriken prebende. I tillegg skulle han ha Stenberg og Espedal prebender.¹

1.8.1622 (NRR 5, side 265f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 5 : 1619-1627 \(nb.no\)](#)) Skolen hadde rett på fire skilling av hele gårder og to skilling fra halve gårder.

13.1.1623 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) var Klaus Lauritzen kannik og lesemester.

4.9.1623 (NRR 5, side 326f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 5 : 1619-1627 \(nb.no\)](#)) Brev til Jens Juel om innkreving av penger til skolen.

4.9.1623 (NRR 5, side 326f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 5 : 1619-1627 \(nb.no\)](#)) Brev til bøndene i Agdesiden om innkreving av penger til skolen.

4.9.1623 (NRR 5, side 326f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 5 : 1619-1627 \(nb.no\)](#)) Brev til bøndene i Valdres og Hallingdal om innkreving av penger til skolen.

25.4.1625 (NRR 5, side 462 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 5 : 1619-1627 \(nb.no\)](#)) om Skolemesteren ønsker å få Strand prestegjeld.

10.6.1626 (Brandrud, 1901, side 390 - [Stavanger Domkapitels Protokol : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) var Klaus Lauritzen kannik og lesemester og Ditlef Laursen kannik og skolemester.

4.8.1627 (NRR 5, side 615 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 5 : 1619-1627 \(nb.no\)](#)) Erik Osmundsen hadde leid en jord i Stavanger av lesemesteren.

2.10.1627 (Brandrud, 1901, side 408f - [Stavanger Domkapitels Protokol : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) var Gabriel Lauritzsen lektor og Klaus Lauritzen skolemester. Ole Nilsen var hører.

30.11.1627 (Riksarkivet, Rentekammeret, Real. Ordn. Avd., Benificeret gods 2 - [her](#)) Vagle prebende etter avdøde Kristen Dagfinssen overføres til lektor M: Klaus Lauritssen Schaboe.

30.7.1630 (NRR 6, side 242f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. 6 : 1628-1634 \(nb.no\)](#)) Det har nå i en tid vært betalt 4 skilling for hele gårder og to skilling for halve til skolen.

20.8.1632 (NRA, Localica, pakke 34a) bekjentgjør lesemester i Stavanger Klaus Lauritssen Skabo (Schaboe) at borger Jokkum Jokkumsen Kirsebom hadde tilforhandlet seg avdøde

¹ Merk at lektor og lesemester var en prestestilling i Domkirken og ikke ved skolen.

Albert skotts gård som ligger på Krigen prebendes grunn. Det er tillagt Stavangers lektorat. Tre rester av segl og signaturer: Klaus Lauritssen Skabo, Gabriel Lauritssen og Ditlef Lauritssen.

9.4.1634 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) var Klaus Lauritssen Skabo lesemester. Gift med Maren Pedersdatter.

12.3.1636 (NRR 7, side 193f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 7 : 1635-1640 \(nb.no\)](#)) Makeskifte om Madla mellom biskop, prest og skolemester.

25.5.1636 (NRR 7, side 319f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 7 : 1635-1640 \(nb.no\)](#)) Makeskiftet om Madla, Harestad og Godesett mellom biskop, prest og skolemester.

1.12.1636 (Erichsen, 1903, side 194) var det en allmenning mellom magister Klaus Lauritsen Skabo og Reinert Svendsen. Reinert Svendsen hadde bebygd videre enn grunnbrevet ga ham lov til med 3 1/8 alen. Naboer og grander presten Samuel Lauritsen (Lind) på Finnøy, Elias Jakopsen (Agricola), skolemesteren på egne og sine brødres vegne, samt Søren Pedersen (Godtsen), Karsten Løtke, Willum Barkeland krevde at allmenningen måtte bli som før. Reinert Svendsen tilbød erstatning for grunnen. Magister Klaus (Skabo) svarte at om Reinert Svendsen ville holde ham fri for broren Jon Svendsens for halve Kokkegrunnen, etter kontrakt mellom ham og Jokkum Kirsebom på Jons vegne.

19.1.1639 (NRR 7, side 481 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 7 : 1635-1640 \(nb.no\)](#)) Bøndene er uvillige til å betale to og fire skilling til skolen.

19.1.1639 (NRR 7, side 481 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 7 : 1635-1640 \(nb.no\)](#)) Bøndene er uvillige til å betale to og fire skilling til skolen. Lektors lønn er så liten at han ikke kan leve av det. Brev til superintendenten og lensherren Hemrik Thott om å undersøke hvordan lønnen kan økes.

19.6.1639 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) Nils Pedersen måtte levere tilbake til skolen det han hadde oppebåret.

20.6.1639 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) ble det bestemt at degnepengene igjen skulle følge skolen.

2.6.1640 (Riksarkivet, Rentekammeret, Real. Ordn. Avd., Benificeret gods 2 - [her](#), og i sammendrag i NRR 7, side 709f - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 7 : 1635-1640 \(nb.no\)](#)) fikk lektor mester Lauritz Johansen tillagt Løfre prebende til stillingen. *I 1571-jordboka var Kolsnes prebende tillagt høreren.*

2.6.1640 (NRR 7, side 710 - [Norske Rigs-Registrarer : tildeels i Uddrag. B. 7 : 1635-1640 \(nb.no\)](#)) fikk høreren Søren Rasmussen tillagt Kolsnes prebende til sin stilling. Når han dør, skal det følge stillingen.

15.1.1649 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet og SBA, PA 110 Erichsen, boks 48 - Skolehistorie) Klage på lave inntekter til skolen. Har ikke annet enn to og

fire skilling fra bønder. I Kristiansand og Bergen får de fri kost. Bøndende er motvillige til å betale (to og fire skilling) til skolen. Det er skolemester og to lærere.

1.6.1649-30.4.1650 (SBA, PA 267 Kielland, boks 2, pakke II og III – Skatter) Escke Jakobsen bøtet saken 2 riksdaler fordi noen skolepersoner i julen hadde vært i hans hus til dobbel og drikk.

9.7.1649 (NRR 9, side 447 - [Norske Rigs-Registranter : tildeels i Uddrag. B. 9 : 1648-1649 \(nb.no\)](#)) Lektor Jens Pedersen Hjermand kan bruke gården Ski på Hundvåg som avlsgård.

27.10.1653 (Brandrud, 1901, side 529f) skolen fikk en testamentarisk gave på 800 riksdaler.

8.3.1654 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) Jens Pedersen Hjermand var lesemester og Henrik Petersen Reimer var skolemester.

1662 (NRA, Rentekammeret, Realistisk ordnet avdeling, Beneficeret gods, 2) oversikt over skolemesterens inntekter, herunder 1/5 del av kommunsgodset, er det landskyld, Kielland prebende, korntiende av Rennesøy, Tjøsfjord og Madla. Alle disse inntektene er i varer.

26.2.1664 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) Jens Pedersen Hiermand er teologisk lektor.

1.8.1664 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) er Henrik Petersen Reimer skolemester.

8.9.1664 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 11 – Skoleholdere) ble Gjermund Eivindsen bevilget å være dansk skolemester i Stavanger.

14.9.1664 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) er Jens P Hiermand lesemester i den hellige skrift ved Stavanger domkirke.

Ca. 1665 ("1571") gir jordeboka for domkapitelet en oversikt over skolens inntekter. Omfatter landskyld, del av fisket på Sele og Suldal, tiende av Rennesøy, Tysvær og Madla, Viger prebende, Kielland prebende og Kolsnes prebende.

14.6.1666 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 11 – Skoleholdere) bispens og rådet skrev at byen ikke kunne tåle mer enn to skolemestere. Jørgen Bart ble derfor 28.6.1666 pålagt å avholde seg fra å holde skole. Likeså Christen Busch 11.7.1667.

1666-1700 (Arne Kvitrud; Utdrag av kirkeregnskapene - [kirkeregnskapene for Stavanger domkirke \(kvitrud.no\)](#)) mange detaljer!

1671 (P. Severinsen: Kirkelige Tiltaler fra ældre Tid, Kirkehistoriske samlinger, rekke 5, bind 2, side 701) Daniel Pfeiff var rektor.

20.1.1671 (Brandrud, 1901, side 509f - [Stavanger Domkapitels Protokol : 1571-1630 \(nb.no\)](#))

19.1.1639 bevilget kongen at pengene skulle gå til Stavanger. Kongebrev om at penger til skolen ble overført til en navigasjonsskole i Kristiansand i 1666. Kongen tillot nå at det ble satt opp en tavle (kollektbørse) i alle kirker i stiftet til inntekt for skolen.

20.6.1671 (Rolf Fladby: Norsk kongebrev, bind II, 1974, side 85) stadfesting av brev av 19.1.1639 skolen og Domkirken fikk innvilget en avgift pålagt den østlige delen av stiftet på fire og 2 skilling. Disse ble i 1666 overført til Kristiansand for opprettelse av en navigasjonsskole. Tilbakeføres til Stavanger, siden skolen ikke er opprettet. Kristian Tausan der han ber om å få pengene tilbakebetalt, og at tavlen (kollektbørsen) til Helsingør hospital og skole må overføres til Stavanger domkirke og skole.

11.12.1672 (Erichsen, 1903, side 466 og SBA, PA 267 Kielland, pakke 2 nummer 3) solgte Birgitte Davidsdatter – enke etter Anders Ellingsen, en sjøgrunn med bolverk på Stranden til tollbetjent Johan Pedersen Friis. Hennes sønn skolemester Gjermund Evensen undertegnet.

28.1.1674 (Brandrud, 1901, side 535f - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#)) prestene ga fire skilling i skolepenger.

29.1.1674 Brandrud, 1901, side 536f - [Stavanger Domkapitels Protokoll : 1571-1630 \(nb.no\)](#) Det skal ytes fire skilling av hver fullgard og to skillinge av halve gårder i stiftet til skolen.

3.3.1675 (HA med referanse til pantebok I side 10) ga Godske Sørensen Godtzen obligasjon til skolerektor Jens Godtzen på 50 riksdaler. I februar 1678 var det 40 riksdaler og tilbakebetalt 20.12.1682.

1.3.1676 (SBA, PA 267 Kielland, pakke 2 legg 3) lå ved siden av rådmann Bernt Berntsens våning et hus med grunn, som ble bebodd av Henrik skolemester. Denne eiendommen tilfalt etter rådmannens død hans sønn Bernt. Denne ble nå solgt med sengeled, bord, benker, jernkakkelovn til skredder Kristian Jenssen Brun.

29.3.1677 (Stavanger Byarkiv, PA 267 Axel Kielland, boks 4, pakke V, legg 1 – Kirkevergen og legg 2 Kirkeregnskap) begravelse av Hans Pedersens sønn inne i kirken. Disippel i skolen.

7.4.1677 (SAS, Pantebok 1A, 1682-1686, side 10b-11b) ga president Kristian Gram obligasjon til sin svoger magister og rektor Jens Godtzen på skolen i Stavangers vegne, i samråd med biskop Kristian Matssen Tausan. Det er penger som avdøde Ivar Nilsen hadde testamentert til Stavanger skole på 200 riksdaler. Kontrakt med avdøde Laurits Berentsen tidligere sokneprest til Lye, på min svoger Tormod Torfeusens vegne. Ivar Nilsen hadde forpliktet seg å betale 200 riksdaler til Stavanger skole. Rente 5% i året.

19.5.1680 (HA med referanse til pantebok I side 12) ga soknepresten i Høyland Hans Jensen obligasjon til Jens Godtzen på 216 riksdaler som han hadde lånt av Stavanger skole.

24.7.1680 (SAS, Pantebok 1682-1686, side 22b-23) pantet magister, skolemester og kannik Jens Godtzen til Torkil Tostensen på et sjøhus i Østervåg på Arnegårds grunn. Borger Henrik Jonsen har overført og pantet til Jens Godtzen et sjøhus i Østervåg, som Laurits Jonsen av en med borger Hans Jonsen hadde pantet, datert 27.9.1669 og forkynt på Stavanger rådstue 10.2.1676. Ingen har krevd sjøhuset innløst. Gjort reparasjoner med store omkostninger. Overdrar sjøhuset til borger Torkild Tostensen. Årlig grunnleie. Vitner Laurits Sørensen og Laurits Jonsen.

27.11.1680 (Erichsen, 1903, side 481) forsettes saken mellom Jens Godtzen og Mats Tausan om et smau i mellom dem som ble bebyggt av Jens Godtzen. Jens Godtzen viste til at skolemesterens residens hadde brent ned samtidig som skolen brant ned. Det ble vist til et vitneprov fra 26. og 27.9.1678 der det ble slått fast huset ikke kunne bebos uten reparasjoner. Rasmus Svendsen vitnet at han aldri hadde hørt at svigerfaren borgermester Henrik Hanssen hadde tilegnet seg noe av smauet. Borgermester Søren Pedersen Godtzen lot smauet innplanke og bygge et lite hus der. Jens Godtzen viser til et skjøte der avdøde Tord Benkestokk solgte til Kristen Trane en gård kalt Nygård, som lå mellom Wenikkens gård og Mortensgård. Videre uten at dato oppgis (1575-1599?), der Nils Heljeson, som var Helvig Hardenbergs ombudsmann (*enka etter Erik Rosenkranz*), ga grunnbrev til Kristen Trane på et stykke grunn sør for Mortensgård og til Kristen Tranes hus.

6.6.1681 (Digitalarkivet, pantebok Ia, side 13-13b) ga Lisabet Trane enke etter borgermester Søren Pedersen sin part i det huset hun bodde i til sønnen magister, skolerektor og pastor Jens Godtzen på grunn av hennes høye alder for 200 riksdaler. Han skal reparere husene uten omkostninger for henne. Han skal overta huset når hun dør. Samtykke fra hennes sønner Kristen Søfrensen og Godske Søfrensen Godtzen.

1.8.1682 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) disiplene i ”*Rectori Lechie*” Joakim Jersin, Thomas Rose, Theofilus Skanke, Hans Seehusen, Erander Beckmann, Johannes Stork og Kristen Hilman. Krangel med Daniel Trebonius, som skjelte dem ut som sinker og djevelens barn. Brev sendt Henrik Rosenkilde. Sak i kapitelet 18.9.1682.

26.6.1683 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) var Jens Godzen rektor og pastor. Klas Hansen var ”*Vic rector Theol*”.

17.11.1684 (SAS, Korpulasjonsprotokoll 1682-1691) giftet Mikael Eeg seg (*Scholæ Rector*).

6.5.1685 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet) Stiftet skal heretter skifte navn fra Stavanger til Kristiansand. Biskopen, kapitelet og skolen flyttes.

12.9.1685 (Aas, 1925, side 113) ble ved et kongelig vedtak to tredjedeler av skolens inntekt i Stavanger overføres til Katedralskolen og resten til kapellanen i Kristiansand. Et lite stykke grunn kalt Guris grunn 3 riksdaler.

23.7.1686 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 11 – Skoleholdere) var Nils Eriksen skolemester.

20.11.1686 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 1 – Geistlighet og legg 3 – Skolen og hospitalet) lektoratets inntekter overføres til Kristiansand ved lektor mag Mats Tausans død, og inntekene overføres til Kristiansand. Et lektorat skulle opprettes av rektoratet i Stavanger når tjenesten der ble ledig.

20.9.1688 (Erichsen, 1906, side 481) fikk predikant Hartvig Sørensen Godtzen bygselsedel på Kannigjerdet ved Stavanger for seg og sin hustrues livstid mot årlig avgift 2 riksdaler. Utstedt av biskop Jakop Jersinius, prost Jens Godtzen og rektor ved skolen Mikael Leigh.

26.3.1690 (Digitalarkivet, Stavanger pantebok 1b, side 13-14) skjøttet sokneprest Jens Sørensen Godtzen i Domkirken til matrone Karen Kastensdatter enke etter lagmann Bartolomeus Hågensen en grunn. Den var eid av hans avdøde morfar magister Jens Pedersen tidligere lektor teol. ved Stavangers domkapitul hans iboende hus, som står på og nest opp til den hagen som han hadde kjøpt av Jens Pedersen tidligere rådmann i Stavanger, som tidligere ble kalt Povel skrivers grund. 30 riksdaler. Vitner magister Mikael Leigh rektor ved skolen og sokneprest til Madla sokn og min kjære bror Hartvig Godtzen predikant til Domkirken.

18.2.1691 (SBA, PA 267 Kielland, pakke 2, legg 3) skjøttet magister Mikael Leigh til Fredrik Sørensen hus og grunn. Fredrik Sørensen fikk obligasjon av Mikael Leigh på skolens vegne 16.2.1692 på 50 riksdaler.

18.12.1691 (Digitalarkivet, pantebok Ib, side 64-65 og Erichsen, 1906, side 465) skjøttet rektor i Stavanger og pastor til Madla prestegjeld Mikael Leigh et hus og grunn til skredder Erik Søfrensen som tilhørte skolen. Fri eiendom.

16.2.1692 (HA med referanse til pantebok II side 72) pantsatte Erik Sørensen sine hus til Stavanger skole.

4.9.1693 SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 3 – Skolen og hospitalet) den nederste lekties hører har lønn på fem rd og den øverste ti rd.

2.11.1694 (SBA, PA 267 Kielland, boks 6, pakke VII, legg 11 – Skoleholdere) ble Klemen Rasmussen Brand antatt til dansk skolemester.

1694-1695 og 1695-1696 (SAS, Arkivsaker om Rogaland fra Statsarkivet i Kristiansand, O-diverse, Stavanger hospitals regnskap og Stavanger fattigskoles regnskap 1794-1813, boks O-0020) regnskap over inntekter og utgifter.

15.8.1695 (HA med referanse til pantebok III side 4b) skjøttet magister Mikael Leigh på vegne av Stavanger skole til Erik Sørensen et hus med grunn.

28.9.1695 (SAS, pantebok Iia, side (7-)7b og HA med referanse til pantebok III side 7) pantet Johan Fridsel hus og grunn til Stavanger skole for 50 riksdaler. 5% rente.

24.10.1695 (SAS, pantebok Iia, side 55-56) skjøttet kannik og prest i Stavanger Jens Godtzen til borger og handelsmann Morten Pettersen Ysted den grunnen han bodde på før den siste ildebrannen gikk over Stavanger by (dvs. 1684). De har i flere år ligget øde. Det er den grunnen som i gamle brev kalles ”nye gaard”, og en del av mine avdøde foreldres våning på den sørlige siden var påbygd. Vitner magister Mikael Leigh skolerektor og kannik, samt Hartvig Godtzen predikant og kannik.

16.1.1696 (SAS, pantebok III, side 10b-11) skjøttet Nils Kjerulf til Ingeborg Gundersdatter enke etter Søfren Brun sin grunn på Skagen, ovenfor gaten beliggende til Domkirken for 20 riksdaler. Det var utlagt til ham på skiftet etter hans avdøde svigerfar borgermester Bernt Svendsen. Han har innløst hos kirkevergen skolerektor Mikael Leigh og borger Johan Prahl.

Grunnen ligger ovenfor den grunnen Søren Pedersen Bruns til sjøen, med hans hustru Ingeborg Gundersdatters hus. Det er også en hageplass.

19.8.1698 (Stavanger Byarkiv, PA 267 Axel Kielland, boks 2, pakke II og III - Tollvesen) stiftsamtmannen og biskopen bestemte at skolen i Stavanger heretter betjenes av en skolemester, en overhører, og en underhører (som tidligere var klokker). Inntekter fra avgifter ved vielser, dåp, barselkvinner, begravelser, aftensang.

Forkortelser

DRA = dansk Rigsarkiv, **HA** = (Harald Aurenes?): Personregister til Stavanger pantebøker nr 1-III 1682-1713, Statsarkivet i Stavanger, 1960, **NHD** = Norske herredagsdombøger, **NLR** = Norske lensregnskaber, **NRR** = Norske regsregistranter, **PA** = Privatarkiv; **RN** = Regesta Norvegica; **SA** = Stavanger Aftenblad; **SAS** = Statsarkivet i Stavanger; **SBA** = Byarkivet i Stavanger; **SMÅ** = Museum Stavanger Årbok.

Referanser

- Bang, A Chr: Den norske kirkes geistlighed i reformations-aarhundredet, Kristiania, 1897.
- Elgvin, Johannes: En by i kamp, Stavanger bys historie, 1536-1814, Stavanger, 1956.
- Erichsen, A. E.: Samlinger til Stavangers historie, Stavanger, 1903 og 1906.
- Friis, Peder Claussøn (levde 1545-1614): Samlede skrifter, (utgave ved Gustav Storm), Kristiania, 1881.
- Helle, Knut: Stavanger fra våg til by, Stavanger, 1975.
- Hodne Kåre Oddleif: Grågås, Stavanger stifts og domkapitels jordebok ca. 1620, Kristiansand, 1986.
- Kvitrud, Arne: Personer, familier og slekter i eller i tilknytning til Stavanger i perioden 1400-1599, Stavanger, 2004
- Maaland, Harald: Fra bispesete til borgerby, Stavanger 1530-1630, Stavanger, 1981.
- Rørdam, Holger Fr.: Et Bidrag til Stavangers Stifts Kirkehistorie i det 16de Aarhundrede, Kirkehistoriske samlinger, bind 4, 1895-1897.
- Steinnes, Asgaut: Eivind Johansson på Få og den næraste ætta hans, Ætt og heim, Stavanger, 1952
- Aas, Einar: Stavanger Katedralskoles historie, Stavanger, 1925.